

וַיִּצְחַק נָזִיד מִיַּבְעֵי לֵיהּ, אֶלֹא וַיִּזַּד יַעֲקֹב נָזִיד, דְּאִיהוּ
 הָהּ יַדַּע עַקְרָא (דף קלט ע"ב) דִּילֵיהּ, בְּהַהוּא סְטָרָא
 דְּאִתְדַבֵּק בֵּיהּ, וּבְגִין כֶּךָ עֵבֶד תַּבְּשִׁילִין סוּמְקִין.
 עַדְשִׁים, תַּבְּשִׁיל סוּמְקָא, דְּתַבְּשִׁילָא דָא מִתְּפַר חִילָא
 וְתוֹקְפָא דְדָמָא סוּמְקָא בְּגִין לְתַפְרָא תוֹקְפִיהּ וְחִילֵיהּ.
 וּבְגִין כֶּךָ, עֵבֶד לֵיהּ בְּחֻמְתָא, בְּהַהוּא גְּוֹנָא סוּמְקָא.

וְעַל הַהוּא תַּבְּשִׁילָא אֲזַדְבֵּן לֵיהּ לְעַבְדָא וּזְבִין
 בְּכִירוּתֵיהּ לִיעֲקֹב. וּבְהַהוּא שַׁעְתָא יַדַּע יַעֲקֹב
 דְּבְגִין שְׁעִיר חַד דִּיקְרִבּוּן יִשְׂרָאֵל לְגַבֵּי דְרִגְנָא דִּילֵיהּ,
 יִתְהַפֵּךְ לְעַבְדָא לְבְנוֹי וְלֹא יִקְטָרְג לֹון. וּבְכַלָּא אֲזַל
 יַעֲקֹב לְגַבֵּיהּ דְעֵשָׂו בְּחֻמְתָּהּ, בְּגִין הַהוּא דְרִגְנָא חַפִּים
 דְעֵשָׂו, וְלֹא יָכִיל לְשַׁלְטָאָה וְאִתְכַּפֵּיא וְלֹא אִסְתַּאב
(בֵּיהּ) בֵּיתֵיהּ וְאִיהוּ יַגִּין עֲלֵיהּ.

לשון הקודש

אותו הצבע האדם.

וְעַל תַּבְּשִׁיל הַהוּא נִמְכַר לוֹ לְעַבְדָּא
 וּמְכַר בְּכוּרְתוֹ לִיעֲקֹב, וּבַשְּׁעָה הַהִיא יַדַּע
 יַעֲקֹב, שֶׁבַשְּׁבִיל שְׁעִיר אֶחָד שִׁיקְרִיבוּ
 יִשְׂרָאֵל לְדְרִגְנָה שְׁלֹו, יִתְהַפֵּךְ לְעַבְדָּא
 לְבְנוֹי וְלֹא יִקְטָרְג לָהֶם. וּבְכַל הַלֵּךְ יַעֲקֹב
 עִם עֵשָׂו בְּחֻמְתָּהּ, מִשּׁוּם אוֹתָהּ הִדְרִגְנָה
 שֶׁל עֵשָׂו הִחֲכָם, וְלֹא יָכִיל לְשַׁלֵּט, וְנִכְנַע
 וְלֹא נִמְטָא (בוֹ) בֵּיתוֹ, וְהוּא יַגִּין עֲלֵיו.

הנה פרשנה שהרי בשביל האבל של
 אברהם זה היה, אבל ויזד ויצחק נזיד היה
 צריך להיות! אלא ויזד ויעקב נזיד, שהוא
 היה יודע את השרש שלו באותו צד
 שנדבק בו, משום כך עשה תבשילים
 אדמים, עדשים תבשיל אדם,
 שהתבשיל הזה משפר את הכח והחזק
 של הדם האדם כדי לשפר את חזקו
 וכחו, ומשום כך עשה לו בחכמה כמו

חסר, ומצאנו בספרא אחריןא וז"ל ויאמר עשו אל יעקב (בראשית כח) תלעיטני נא מן האדם האדם הזה. אמאי כתיב תרי זמני האדום, אלא, בגין דכל מה דאית ביה אדום, כמה דאת אמר (בראשית כה) ויצא הראשון אדמוני. ותבשילו אדום דכתיב מן האדום האדום הזה, וארעא דיליה אדומה דכתיב (בראשית לב) ארצה שעיר שדה אדום, וגוברין דיליה אדומין דכתיב, (בראשית לו) הוא עשו אבי אדום. ומאן דזמין לאתפרעא מניה אדום דכתיב (שיר השירים ה) דודי צח ואדום, ולבושיה אדום דכתיב, (ישעיה סג) מדוע אדם ללבושך, וכתוב מי זה בא מאדום).

אמר רבי יהודה, וכן בלבן אתחזי חכי, בגין דהא איהו חרשא הוה, כמה דכתיב (בראשית ל) נחשתי ויברכני יי בגלגלך, ואף על גב דיעקב אקרי גבר שלים, בגין כך הוה שלים עם מאן דאצטרף ליה למיהך עמיה ברחמי הוה אזיל, ועם מאן דאצטרף למיהך עמיה בדינא קשיא ובעקימו הוה אזיל, בגין דתרי חולקי הוו ביה, ועליה פתיב, (תהלים יח) עם חסיד תתחסד ועם עקש תתפתל. עם חסיד בסטרא דחס"ד,

לשון הקודש

משום שהרי הוא היה מכשף, כפיתוב (בראשית ט) נחשתי ויברכני ה' בגלגלך. ואף על גב שיעקב נקרא איש שלם, משום כך היה שלם, עם מי שהצטרף לו ללכת עמו ברחמים היה הולך, ועם מי שהצטרף לו ללכת עמו בדין קשה ובעקמימות היה הולך, משום ששני חלקים היו בו, ועליו פתוב (תהלים יח) עם חסיד תתחסד ועם עקש תתפתל. עם חסיד בצד החס"ד, ועם העקש בצד של

ויאמר עשו אל יעקב תלעיטני נא מן האדם האדם הזה. למה פתוב פעמים האדם? אלא משום שכל מה שיש בו - אדם, כמו שנאמר ויצא הראשון אדמוני. ותבשילו אדם, שפיתוב מן האדם האדם הזה. וארעו ארצה, שפיתוב ארצה שעיר שדה אדום. ואנשוו אדמים, שפיתוב הוא עשו אבי אדום. ומי שעתיד להפרע מסגנו אדם, שפיתוב דודי צח ואדום. ולבושו אדם, שפיתוב מדוע אדם ללבושך. וכתוב מי זה בא מאדום. **אמר רבי יהודה, וכן בלבן נראה כך,**

וְעַם עֲקֹשׁ בְּסִטְרָא דְדִינָא קְשִׁיָּא, כִּלְא כְדָקָא יְאוּת.

וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ מִלְכַד הָרָעַב הָרֵאשׁוֹן וְגו' (בראשית

כו) רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים יא) יִ צְדִיק

יִבְחַן וְרָשָׁע וְאוֹהֵב (ר"ת נחש) חָמָס שָׁנְאָה נַפְשׁוֹ. כִּמְה

עוֹבְדוֹי דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא מִתְתַקֵּן, וְכֹל מַה דְאִיהוּ

עָבִיד כִּלְא עַל דִּינָא וְקִשׁוּט, כִּמְה דְכְתִיב, (דברים לב)

הַצּוֹר תָּמִים פָּעֵלוּ כִּי כָל דְרָכָיו מִשְׁפָּט אֵל אֱמוּנָה

וְאִין עֵוֵל צְדִיק וַיִּשָּׂר הוּא.

תָּא חַוִּי, לָא דִן קְדִשָׁא בְרִיךְ הוּא לְאָדָם קְדַמָּא

עַד דְפָקִיד לִיה לְתוּעֵלְתִיה, דִּלָּא יִסְטִי לְבִיה

וְרַעוּתִיה לְאַרְח אַחְרָא בְגִין דִּלָּא יִסְתָּאב. וְאִיהוּ לָא

אַסְתָּמַר, וְעַבְר עַל פְּקוּדֵי דְמֵאֲרִיה וְלִבְתַר כֵּן דִּן לִיה

דִּינָא. (דף קמ ע"א).

לשון הקודש

הדין הקשה, הכל בראוי.

אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא.
בא ראה, לא דן הקדוש ברוך הוא את
אדם הראשון עד שצוה אותו לתועלתו
שלא יסטה לבו וירצונו לדרך אחרת
כדי שלא יטמא, והוא לא נשמר, ועבר
על מצוות אדונו, ואחר כן דן אותו
כדין.

וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ מִלְכַד הָרָעַב הָרֵאשׁוֹן
וְגו'. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (שם יא) ה' צְדִיק
יִבְחַן וְרָשָׁע וְאוֹהֵב וְר"ת נחשו חָמָס שָׁנְאָה נַפְשׁוֹ.
כִּמְה מַעֲשֵׂי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְתַקֵּן, וְכֹל מַה
שֶׁהוּא עוֹשֶׂה – הַכֹּל עַל הַדִּין וְהָאֱמֻנָה, כִּפְתוּב (דברים לב)
הַצּוֹר תָּמִים פָּעֵלוּ כִּי כָל דְרָכָיו מִשְׁפָּט

וְעַם כָּל דָּא, לָא דָן לִיהּ בְּדִקְא חַוִּי לִיהּ, וְאֹרִיךְ
עֲמִיהּ רוּגְזִיהּ וְאִתְקַיִים יוֹמָא חַד דְּאִיהוּ אֶלְפָּ
שְׁנִין, בַּר אֵינוּן שְׁבַעִים שָׁנִים דְּמָסַר לִיהּ לְדוּד מַלְפָּא
דְּלֵא הוּהּ לִיהּ מְגַרְמִיהּ כְּלוּם.

בְּגוּזָא דָא, לָא דָן לִיהּ לְבַר נָשׁ כְּעוּבְדוּי בִישׁוּן
דְּאִיהוּ עֶבֶד תְּדִיר, דְּאִי חֲכִי לָא יְכִיל
עֲלֵמָא לְאִתְקַיִמָא, אֶלְא קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֶרֶךְ
רוּגְזִיהּ עִם צְדִיקָא, וְעַם רְשִׁיעִיא וְיִתְר מְצַדִּיקָא.
עִם רְשִׁיעִיא בְּגִין דִּיתוּבוּן בְּתִיּוּבְתָא שְׁלִימְתָא,
דִּיתְקַיִמוּן בְּהַאי עֲלֵמָא וּבְעֲלֵמָא דְאִתִּי. כְּמָה דְכַתִּיב,
(יחזקאל לג) חִי אֲנִי נְאֻם יְיָ וְגו' אִם אֶחְפֹּץ וְגו' כִּי אִם
בְּשׁוּב רָשָׁע מִדְּרָכּוֹ וְחָיָה. וְחָיָה בְּעֲלֵמָא דִּין, וְחָיָה
בְּעֲלֵמָא דְאִתִּי, וְעַל דָּא אֹרִיךְ רוּגְזִיהּ לֹון תְּדִיר. אוּ
בְּגִין דִּיפּוֹק מִנְהוֹן גּוֹעֵא טְבָא בְּעֲלֵמָא כְּמָה דְאִפִּיק

לשון הקודש

רְשָׁעִים יוֹתֵר מִהַצְדִּיקִים. עִם הַרְשָׁעִים
כְּדִי שְׁיִשׁוּבוּ בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה,
שִׁיתְקַיְמוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא,
כְּכַתוּב (יחזקאל לג) חִי אֲנִי נְאֻם ה' וְגו' אִם
אֶחְפֹּץ וְגו' כִּי אִם בְּשׁוּב רָשָׁע מִדְּרָכּוֹ
וְחָיָה. וְחָיָה בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְחָיָה בְּעוֹלָם
הַבָּא. וְעַל כֵּן מְאָרִיךְ לָהֶם אֶת רִגְזוֹ
תְּמִיד. אוּ כְּדִי שְׁיִצְא מִהֶם גּוֹעֵ טוֹב
בְּעוֹלָם כְּמוֹ שְׁהוּצִיא אֶת אַבְרָהָם

וְעַם כָּל זֶה לֹא דָן אוֹתוֹ כְּרֵאוּי לוֹ,
וְהַאֲרִיךְ עִמּוֹ אֶת רִגְזוֹ וְהַתְקַיֵּם יוֹם אַחַד
שֶׁהוּא אֶלְפָּ שָׁנִים, פָּרַט לְאוֹתָם שְׁבַעִים
שָׁנִים שְׁמָסַר לְדוּד הַמֶּלֶךְ, שְׁלֵא הָיָה לוֹ
מַעֲצָמוֹ כְּלוּם.

כְּמוֹ כֵּן אֵינוּ דָן אֶת הָאָדָם כְּמַעֲשָׂיו
הָרָעִים שֶׁהוּא עוֹשֶׂה תְּמִיד, שְׂאֵם כִּד לֹא
יְכוּל הָעוֹלָם לְהַתְקַיֵּם, אֶלְא הַקְדוּשׁ
כְּרוּךְ הוּא מְאָרִיךְ רִגְזוֹ עִם צְדִיקִים, וְעַם

אֲבָרָהֶם מִתַּרְחַח דְּאִיהוּ גִזְעָא טָבָא, וְשָׂרְשָׁא וְחוּלְקָא
טָבָא לְעֵלְמָא.

אֲבָל קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְדַקְדֵּק עִם צְדִיקָיָא תְּדִיר,
בְּכָל עוֹבְדֵי דְאֵינוּן עֲבָדִין. בְּגִין דִּידַע דְּלֹא
יִסְמוּן לְיִמְיָנָא וְשְׂמָאלָא, וּבְגִין כֶּךָ אֲבָחִין לִזְנוּ. לֹא
בְּגִינֵיהּ, דְּהָא אִיהוּ יָדַע יַצְרָא וְתוֹקְפָא דְמַהִימְנוּתָא
דְּלַחוּן, אֲלֵא בְּגִין לְאַרְמָא רִישִׁיהוּן בְּגִינֵיהוּ.

בְּגִזְוֹנָא דָּא, עֲבַד לִיהּ לְאַבְרָהָם, דְּכְתִיב, (בראשית כב)
וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם. מָאִי נִסָּה,

הֲרַמַּת נִס. כְּמָה דְאַתְּ אָמַר (ישעיה סב) הָרִימוּ נִס, (ירמיה
ד) שְׂאוּ נִס, אָרִים דְּגִלָּא דִּילִיהּ בְּכָל עֵלְמָא, וְאַף עַל
גַּב דְּהָא אֲתַמַּר, בְּגִין דָּא קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָרִים
דְּגִלָּא דְאַבְרָהָם בְּעִינֵיהוּן דְּכֻלָּא, הָדָא הוּא דְכְתִיב
נִסָּה אֶת אַבְרָהָם, אוֹף הֲכִי קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּגִין

לשון הקודש

כְּמָו זֶה עָשָׂה לוֹ לְאַבְרָהָם, שְׂכַתוּב
(בראשית כב) וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם.
מָה זֶה נִסָּה? הֲרַמַּת נִס, כְּמָו שְׂנַאֲמַר
(ישעיה סב) הָרִימוּ נִס, שְׂאוּ נִס, הָרִים דְּגִלּוֹ
בְּכָל הָעוֹלָם. וְאַף עַל גַּב שְׂזַה נְתַבְּאָר,
בְּשִׁבִיל זֶה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הָרִים אֶת
דְּגִלּוֹ שְׁלַ אַבְרָהָם בְּעִינֵי כָלָם. זֶהוּ
שְׂכַתוּב נִסָּה אֶת אַבְרָהָם. אָף כֶּךָ
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּדִי לְהָרִים אֶת דְּגִלּוֹ

מִתַּרְחַח, שֶׁהוּא גִזְעָ טוֹב וְשָׂרְשׁ וְחֻלְקָ טוֹב
לְעוֹלָם.

אֲבָל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְדַקְדֵּק עִם
הַצְדִּיקִים תָּמִיד בְּכָל הַמַּעֲשִׂים שֶׁהֵם
עוֹשִׂים, מִשּׁוּם שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁלֹּא יִסְמוּ
יְמִינָהּ וְשְׂמָאלָהּ, וּמִשּׁוּם כֶּךָ בּוֹחֵן אוֹתָם,
לֹא בְּשִׁבִילוֹ, שֶׁהָרִי הוּא יוֹדֵעַ אֶת הַיַּצְר
וְכַח הָאֲמוּנָה שְׁלָהֶם, אֲלֵא כְּדִי לְהָרִים
רֵאשִׁים בְּשִׁבִילָם.

לְאַרְמָא דְגִלְא דְצַדִּיקָא אִיהוּ בְחִין לִוְן, לְאַרְמָא
רִישֵׁיהוּ בְּכַל עֲלָמָא.

צַדִּיק יְבָחֵן, (תהלים יא) מָאֵי טַעְמָא, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן
בְּגִין דְקַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא כִּד אֲתַרְעֵי בְהוּ
בְצַדִּיקָא, מַה פְּתִיב, (ישעיה נג) וַיִּי חֲפִיץ דַּפְּאוּ הַחֲלִי.
וְאוּקְמוּהָ. אֲבָל בְּגִין דְרַעוּתָא דְקַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, לָא
אֲתַרְעֵי אֱלָא בְנִשְׁמַתָּא, אֲבָל בְּגוּפָא לָא, דְהָא נִשְׁמַתָּא
אִיהִי דְמָא לְנִשְׁמַתָּא דְלַעֲיָלָא, וְגוּפָא לָא אִיהוּ חַוִּי
לְאַתְאַחְדָּא לְעִילָא, וְאִף עַל גַּב דְדִיוֹקְנָא דְגוּפָא בְרִוּא
עֲלָאָה (דף קמ ע"ב) אִיהוּ.

וְהָא חַוִּי, בְּזִמְנָא דְקַדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אֲתַרְעֵי
בְנִשְׁמַתִּיה דְפֵר נָשׁ, לְאַתְהֵנְאָה (נ"א לְאַתְהֵנְאָה) בְּהַ,
מַחֵי לְגוּפָא בְּגִין דְתִשְׁלוּט נִשְׁמַתָּא. דְהָא בְּעוּד
דְנִשְׁמַתָּא עִם גוּפָא, נִשְׁמַתָּא לָא יִכְלָא לְשִׁלְטָאָה.

לשון הקודש

לא. שְׁהַרִי הַנְּשָׁמָה דוּמָה לְנִשְׁמָה שְׁל
מַעְלָה, וְהַגּוּפָא אִינוּ רָאוּי לְהֵאָחוּז לְמַעְלָה,
וְאִף עַל גַּב שְׁדָמוֹת הַגּוּפָא הֵיא בְּסוּד
עֲלִיוֹן.

וּבֵא וּרְאָה, בְּזִמְנָן שְׁתַּקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
מְרַצָּה מִנְּשַׁמַּת הָאָדָם לְהַנּוֹת וּלְהַאֲרִיז
בָּהּ, הוּא מְכַה אֶת הַגּוּפָא כְּדֵי שְׁתִּשְׁלַט
הַנְּשָׁמָה, שְׁהַרִי בְּעוּד הַנְּשָׁמָה עִם הַגּוּפָא

הַצַּדִּיקִים, הוּא בּוֹחֵן אוֹתָם לְהַרִים אֶת
רִאשָׁם בְּכַל הָעוֹלָם.

צַדִּיק יְבָחֵן, מַה הַטַּעַם? אָמַר רַבִּי
שְׁמַעוֹן, מִשּׁוּם שְׁתַּקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא,
כְּשֶׁמְתַרְצָה בְּצַדִּיקִים, מַה פְּתוּב? (ישעיה
אג) וְהִי חֲפִיץ דַּפְּאוּ הַחֲלִי, וּבְאַרְוֵהוּ. אֲבָל
מִשּׁוּם שְׁרַצוֹנֵי שְׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
לֹא מְתַרְצָה אֱלָא בְנִשְׁמָה, אֲבָל בְּגוּפָא

דְּבַר אֶתְרַע (נ"א אֶתְבַּר) גּוּפָא, נִשְׁמַתָּא שְׁלֵטָא. צְדִיק
 יִבְחֵן, מָאי צְדִיק יִבְחֵן, כְּמַה דְּאֵת אָמַר, (ישעיה כח) אָבֵן
 בַּחֵן, הָכִי נָמִי צְדִיק יִבְחֵן, אֶתְקִיף לִיה. כְּהֵאִי אָבֵן
 בַּחֵן, דְּהֵיא (ישעיה כח) פְּנֵת יִקְרַת, הָכִי נָמִי צְדִיק יִבְחֵן.

וְרָשָׁע וְאוֹהֵב חָמְס שְׁנֵאָה נִפְשׁוֹ. מָאי שְׁנֵאָה נִפְשׁוֹ,
 סְלֵקָא דַּעְתָּךְ דְּקַדְשָׁא בְרִידָה הוּא הָיִי דְנִפְשׁוֹ
 שְׁנֵאָה לְהֵהוּא רָשָׁע. אֵלָא הֵהוּא דְרַגְא דְכָל נִשְׁמַתִּין
 תְּלִיין בֵּיה, שְׁנֵאָה נִפְשׁוֹ דְהֵהוּא רָשָׁע, דְּלֵא בְּעֵיָא לָה
 כְּלָל. לָא בְּעֵיָא לָה לָא בְּעֵלְמָא דִּין וְלֵא בְּעֵלְמָא
 דְּאֵתִי. וּבְגִין כְּךָ כְּתִיב, (תהלים יא) וְרָשָׁע וְאוֹהֵב חָמְס
 שְׁנֵאָה נִפְשׁוֹ, וְדָאִי. דְּבַר אַחַר שְׁנֵאָה נִפְשׁוֹ, כְּמַה
 דְּאֵת אָמַר, (עמוס 1) נִשְׁבַּע אֲדֹנָי יְהוִה בְּנִפְשׁוֹ, וּבְגִין כְּךָ
 צְדִיק יִבְחֵן.

לשון הקודש

את הרשע ההוא? אלא אותה דרגה שכל
 הנשמות תלויות בה, שנאה נפשו של
 הרשע ההוא שלא רוצה אותה כלל, לא
 רוצה אותה לא בעולם הזה ולא בעולם
 הבא, ומשום כך פתוב ורשע ואהב חמס
 שנאה נפשו, ודאי. דבר אחר שנאה
 נפשו, כמו שנאמר (עמוס 1) נשבע אדני
 יהוה בנפשו, ומשום כך צדיק יבחן.

הנשמה לא יכולה לשלט. שכאשר יש
 רע (נשבר) לגוף, הנשמה שולטת. צדיק
 יבחן, מה זה צדיק יבחן? כמו שנאמר
 (ישעיה כח) אבן בחן. כך גם צדיק יבחן,
 מחזק אותו. כאבן בחן הזו שהיא פנת
 יקרת, כך גם צדיק יבחן.

ורשע ואהב חמס שנאה נפשו (תהלים יא).
 מה זה שנאה נפשו? התעלה על דעתך
 שהקדוש ברנך הוא הוא שנפשו שונאת

תָּא חַיִּי, כִּד בְּרָא קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאָדָם, פְּקִיד
 לִיה לְאוֹטְבָא לִיה, יָתֵב לִיה חֲכַמְתָּא, אֶסְתַּלַּק
 בְּדַרְגוּי לְעֵילָא. כִּד נָחַת לְתַתָּא, חָמָא תִּיאֹנְבְתָא דִּיצַר
 הָרַע וְאֶתְדַבֵּק בֵּיה, וְאֲנִשֵּׁי כָּל מַה דְּאֶסְתַּלַּק (כ"א)
 דְּאֶסְתַּפַּל), בִּיקְרָא עֲלָאָה דְּמַרְיָה.

אָתָּא נַח, בְּקַדְמֵיתָא כְּתִיב, (בראשית ו) נַח אִישׁ צַדִּיק
 תָּמִים הָיָה, וּלְבַתֵּר נָחַת לְתַתָּא, וְחָמָא חֲמָרָא
 תַּקִּיפָה, דְּלֹא צָלִיל, מִחַד יוֹמָא, וְאֶשְׁתִּי מִנִּיה, וְאֶשְׁתַּכַּר
 וְאֶתְגַּלִּי, בְּמַה דְּכְתִיב, (בראשית ט) וַיִּשְׁתֶּה מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכַּר
 וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אָהֳלָה.

אָתָּא אַבְרָהָם, אֶסְתַּלַּק בְּחֲכַמְתָּא, וְאֶסְתַּפַּל בִּיקְרָא
 דְּמַאֲרִיָּה, לְבַתֵּר (בראשית יב) וַיְהִי רָעֵב בְּאֶרֶץ וַיֵּרֶד
 אַבְרָם מִצְרַיִמָה לְגֹר שָׁם כִּי כָבֵד הָרָעֵב בְּאֶרֶץ וְגו'.
 לְבַתֵּר מַה כְּתִיב, (בראשית יג) וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם הוּא

לשון הקודש

וְרָאָה יַיִן חֲזֹק שְׁלֹא צָלוּל, מִיּוֹם אַחַד,
 וְשָׂתָה מִמֶּנּוּ וְהִשְׁתַּכַּר וְהִתְגַּלָּה, כְּפָתוּב
 וַיִּשְׁתֶּה מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אָהֳלָה.
כָּא אַבְרָהָם, הִתְעַלָּה בְּחֲכַמְתָּא, וְהִסְתַּפַּל
 בְּכָבוֹד רַבּוֹנוּ. אַחַר כֵּן וַיְהִי רָעֵב בְּאֶרֶץ
 וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיִמָה לְגֹר שָׁם כִּי כָבֵד
 הָרָעֵב בְּאֶרֶץ וְגו'. מַה כְּתוּב אַחַר כֵּן?
 וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם הוּא וְאֶשְׁתּוֹ וְכָל

בְּאָה, בְּשִׁבְרָא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
 אֶת הָאָדָם, עוֹה אוֹתוֹ לְהִיטִיב לוֹ. נָתַן לוֹ
 חֲכַמְתָּא, הִתְעַלָּה בְּדַרְגָּתוֹ לְמַעְלָה. כְּשִׁיבֵר
 לְמַטָּה, רָאָה תְּשׁוּקַת הַיֵּצֶר הָרַע וְנִדְבַק
 בוֹ, וְשָׁכַח כָּל מַה שֶּׁהִתְעַלָּה וְשִׁהֲתַפַּל
 בְּכָבוֹד הָעֲלִיּוֹן שֶׁל רַבּוֹ.

כָּא נַח, בְּהִתְחַלָּה כְּתוּב (בראשית ו) נַח אִישׁ
 צַדִּיק תָּמִים הָיָה, וְאַחַר כֵּן יֵרֵד לְמַטָּה,

וְאִשְׁתּוֹ וְכָל אֲשֶׁר לוֹ וְלוֹט עִמּוֹ הַנְּגַבָּה, וְאִסְתַּלַּק
לְדַרְגֵיהָ קְדָמָא דְהוּא בֵּיהּ בְּקַדְמֵיתָא, וְעָאֵל בְּשָׁלָם
וְנִפְק בְּשָׁלָם.

אַתָּא יַצְחָק, מַה כְּתִיב, (בראשית כו) וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ
מִלְכַד הָרָעַב הָרֵאשׁוֹן וְגו'. וְאִזְל יַצְחָק
וְאִסְתַּלַּק מִתַּמָּן לְבִתְרָ בְּשָׁלָם. וְכִלְהוּ עֲדִיקַיָּא, כִּלְהוּ
בְּחִין לִזְוֹן קְדָשָׁא בְּרִידָ הוּא, בְּגִין לְאַרְמָא רִישִׁייהוּ
בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְאַתִּי.

מְדַרְשׁ הַנְּעֵלָם

וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַצְחָק בֶּן אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יַצְחָק. (בראשית
כה) רַבִּי יַצְחָק פְּתַח, (שיר השירים ז) הַדּוֹדָאִים נָתַנוּ רֵיחַ וְגו'. תַּנּוּ
רַבָּנֵן, לְעֵתִיד לְבֵא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְחִיָּה אֶת הַמְּתִים וַיִּנְעַר אוֹתָם
מֵעַפְרָם, שְׁלֵא יִהְיוּ בְּגִין עֶפֶר כְּמֹת שְׁהִיוּ בַּתְּחִלָּה שְׁנִבְרָאוּ מֵעַפֵּר
מִמֶּשׁ, דְּבַר שְׁאִינוּ מִתְקַיִּים, הֲדָא הוּא דְכְּתִיב (בראשית ב) וַיִּצְרַח יְיָ
אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עֶפֶר מִן הָאָדָמָה.

לְשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ

מְדַרְשׁ הַנְּעֵלָם

וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַצְחָק בֶּן אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יַצְחָק. (בראשית
כה) רַבִּי יַצְחָק פְּתַח, (שיר השירים ז) הַדּוֹדָאִים נָתַנוּ רֵיחַ וְגו'. שְׁנֵי רַבּוֹתֵינוּ,
לְעֵתִיד לְבֵא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְחִיָּה אֶת
הַמְּתִים וַיִּנְעַר אוֹתָם מֵעַפְרָם שְׁלֵא יִהְיוּ
בְּגִין עֶפֶר כְּמֹת שְׁהִיוּ בַּתְּחִלָּה שְׁנִבְרָאוּ
מֵעַפֵּר מִמֶּשׁ, דְּבַר שְׁאִינוּ מִתְקַיִּים. זְהוּ
שְׁכַתוֹב (בראשית ב) וַיִּצְרַח ה' אֱלֹהִים אֶת

אֲשֶׁר לוֹ וְלוֹט עִמּוֹ הַנְּגַבָּה, וְהִתְעַלָּה
לְדַרְגָתוֹ הָרֵאשׁוֹנָה שְׁהִיתָה בּוֹ בְּרֵאשׁוֹנָה,
וְנִכְנַס בְּשָׁלוֹם וַיִּצָּא בְּשָׁלוֹם.

בֵּא יַצְחָק, מַה כְּתוּב? וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ
מִלְכַד הָרָעַב הָרֵאשׁוֹן וְגו', וְהִלֵּךְ יַצְחָק
וְהִתְעַלָּה מִשָּׁם אַחַר כֶּף בְּשָׁלוֹם. וְאֵת כָּל
הַצְּדִיקִים בּוֹחֵן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּדִי
לְהַרִים אֶת רֵאשִׁים בְּעוֹלָם הוּא וּבְעוֹלָם
הַבֵּא.

וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה יִתְנַעְרוּ מֵעֶפֶר מְאוֹתוֹ הַבְּנִין, וַיַּעֲמֵדוּ בְּבִגְדֵי מְקַיָּם
 לְהִיּוֹת לָהֶם קְיוּמָא, הֲדָא הוּא דְכַתִּיב, (ישעיה נב) הַתְּנַעֲרֵי
 מֵעֶפֶר קוּמֵי שְׂבִי יְרוּשָׁלַם, יִתְקַיְימוּ בְּקְיוּמָא. וַיַּעֲלוּ מִתַּחַת לְאָרֶץ
 וַיִּקְבְּלוּ נִשְׁמָתָם בְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יַצִּיף (נִיא יִשִּׁיב) קַדְשָׁא
 בְּרִיךְ הוּא כָּל מִינֵי רִיחֵי שְׁבִינֵי עֲדָן עֲלֵיהֶם, הֲדָא הוּא דְכַתִּיב (שיר
 השירים ז) הַדּוֹדָאִים נָתַנוּ רִיחַ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אַל תִּקְרֵי הַדּוֹדָאִים אֶלָּא הַדּוֹדִים, זְהוּ הַגּוֹף
 וְהַנְּשָׁמָה שֶׁהֵם דּוֹדִים וְרַעִים זֶה עִם זֶה. רַב נַחֲמָן אָמַר,
 דּוֹדָאִים מִמָּשׁ. מַה הַדּוֹדָאִים מוֹלִידִים אֶהְבֵּה בְּעוֹלָם, אַף הֵם
 מוֹלִידִים אֶהְבֵּה בְּעוֹלָם. וּמֵאֵי נָתַנוּ רִיחַ, בְּשָׂרוֹן מַעֲשִׂיהֶם לְדַעַת
 וּלְהַכִּיר לְבוֹרָאם.

וְעַל פְּתַחֲנֵנוּ, (שיר השירים ז) אֵלֹו פְּתַחֵי שְׁמַיִם שֶׁהֵם פְּתוּחִים לְהוֹרִיד
 נְשָׁמוֹת לְפָנָרִים. כָּל מְגִדִים, אֵלֹו הַנְּשָׁמוֹת. (שיר השירים ז) חֲדָשִׁים
 גַּם יִשְׁנִים, אוֹתָם שְׂיִצְאוּ נִשְׁמָתָם מֵהַיּוֹם כַּמָּה שָׁנִים, וְאוֹתָם שְׂיִצְאוּ
 נִשְׁמָתָם מִיָּמִים מוֹעֲטִים, וְזָכוּ בְּכִשְׂרוֹן מַעֲשִׂיהֶם לְהַכְּנִס בְּעוֹלָם הַבָּא,
 כָּלָם עֲתִידִים לִירֵד בְּבֵת אַחַת לְהַכְּנִס בְּגוֹפּוֹת הַמוֹכְנִים לָהֶם.

לשון הקודש

דּוֹדָאִים מִמָּשׁ. מַה הַדּוֹדָאִים מוֹלִידִים
 אֶהְבֵּה בְּעוֹלָם, אַף הֵם מוֹלִידִים אֶהְבֵּה
 בְּעוֹלָם. וּמַה זֶה נָתַנוּ רִיחַ? בְּשָׂרוֹן
 מַעֲשִׂיהֶם, לְדַעַת וּלְהַכִּיר אֶת בּוֹרָאם.
 וְעַל פְּתַחֲנֵנוּ – אֵלֹו פְּתַחֵי שְׁמַיִם שֶׁהֵם
 פְּתוּחִים לְהוֹרִיד נְשָׁמוֹת לְפָנָרִים. כָּל
 מְגִדִים – אֵלֹו הַנְּשָׁמוֹת. חֲדָשִׁים גַּם יִשְׁנִים
 – אוֹתָם שְׂיִצְאוּ נִשְׁמָתָם מֵהַיּוֹם כַּמָּה
 שָׁנִים וְאוֹתָם שְׂיִצְאוּ נִשְׁמָתָם מִיָּמִים
 מוֹעֲטִים וְזָכוּ בְּכִשְׂרוֹן מַעֲשִׂיהֶם לְהַכְּנִס
 בְּעוֹלָם הַבָּא, כָּלָם עֲתִידִים לִירֵד בְּבֵת
 אַחַת לְהַכְּנִס בְּגוֹפּוֹת הַמוֹכְנִים לָהֶם.

הָאָדָם עֶפֶר מִן הָאֲדָמָה.
 וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה יִתְנַעְרוּ מֵעֶפֶר מְאוֹתוֹ
 הַבְּנִין, וַיַּעֲמֵדוּ בְּבִגְדֵי מְקַיָּם לָהֶם
 קְיוּם. זְהוּ שְׂכַתוּב (ישעיה נב) הַתְּנַעֲרֵי מֵעֶפֶר
 קוּמֵי שְׂבִי יְרוּשָׁלַם. יִתְקַיְימוּ בְּקְיוּם, וַיַּעֲלוּ
 מִתַּחַת לְאָרֶץ, וַיִּקְבְּלוּ נִשְׁמָתָם בְּאָרֶץ
 יִשְׂרָאֵל. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יַצִּיף הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא כָּל מִינֵי רִיחֵי שְׁבִינֵי עֲדָן עֲלֵיהֶם.
 זְהוּ שְׂכַתוּב הַדּוֹדָאִים נָתַנוּ רִיחַ.
 אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אַל תִּקְרֵא הַדּוֹדָאִים
 אֶלָּא הַדּוֹדִים. זְהוּ הַגּוֹף וְהַנְּשָׁמָה שֶׁהֵם
 דּוֹדִים וְרַעִים זֶה עִם זֶה. רַב נַחֲמָן אָמַר

אמר רבי אחא בר יעקב, בת קול יוצאת ואומרת, חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך. צפנתי אותם באותם העולמות. לך, בשבילך, בשביל שאתה גוף קדוש ונקי. דבר אחר הדודאים (נתנו ריח) אלו מלאכי שלום. נתנו ריח, אלו הנשמות שהם ריח העולם. נתנו, שבקו כמה דאת אמר, (במדבר כא) ולא נתן סיחון את ישראל. דתאנא אמר רבי יהודה, שלש פתות של מלאכי השרת הולכים בכל החדש ובכל שבת ללוות לנשמה עד מקום מעלתה. ובמאן נזקים על פתחינו כל מגדים. אמר רבי יהודה, אלו הן הגופות שהם עומדים בפתחי קברות לקבל נשמתן. ודומ"ה נותן פתקא דחשבנא והוא מכריז ואומר, רבנו של עולם, חדשים גם ישנים, אותם שנקברו מכמה ימים ואותם שנקברו מזמן מועט, כלם צפנתי לך למיפק להו בחושבנא.

אמר רב יהודה אמר רב, עתיד הקדוש ברוך הוא לשמות באותו זמן עם הצדיקים, להשרות שכינתו עמם והכל ישמחו באותה שמחה, הךא הוא דכתיב, (תהלים קד) ישמח יי במעשיו. אמר רבי יהודה, עתידים הצדיקים באותו זמן, לברא עולמות ולהחיות מתים.

לשון הקודש

ובכל שבת ללוות לנשמה עד מקום מעלתה. ובמי נקים את על פתחינו כל מגדים? אמר רבי יהודה, אלו הן הגופות שהם עומדים בפתחי קברות לקבל נשמתן, ודומ"ה נותן פתק של חשבון, והוא מכריז ואומר: רבנו של עולם, חדשים גם ישנים, אותם שנקברו מכמה ימים ואותם שנקברו מזמן מועט - כלם צפנתי לך, להוציא אותם בחשבון.

אמר רב יהודה אמר רב, עתיד הקדוש ברוך הוא לשמח באותו זמן עם

אמר רבי אחא בר יעקב, בת קול יוצאת ואומרת: חדשים גם ישנים דודים צפנתי לך. צפנתי אותם באותם העולמות. לך - בשבילך, בשביל שאתה גוף קדוש ונקי. דבר אחר הדודאים (נתנו ריח) - אלו מלאכי שלום. נתנו ריח - אלו הנשמות שהם ריח העולם. נתנו - השאירו, כמו שנגאמר (במדבר כא) ולא נתן סיחון את ישראל.

שלמדנו, אמר רבי יהודה, שלש פתות של מלאכי השרת הולכים בכל החדש

אָמַר לִיהוֹ רַבִּי יוֹסִי, וְהִתְנַן (קהלת א) אֵין כָּל חֲדָשׁ תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ. אָמַר לִיהוֹ רַבִּי יְהוּדָה, תָּא שְׁמַע, בְּעוֹד שְׁהַרְשָׁעִים בְּעוֹלָם וַיִּרְבוּ, כָּל הָעוֹלָם אֵינוֹ בְּקִיּוּם, וּכְשֶׁהַצְּדִיקִים בְּעוֹלָם אֵזִי הָעוֹלָם מִתְקַיֵּים. וְעֵתִידִים לְהַחֲיוֹת מֵתִים בְּדִקְאֶמְרָן, (זכריה ח) עוֹד יֵשְׁבוּ זְקֵנִים וְזִקְנוֹת בְּרַחוּבוֹת יְרוּשָׁלַם וְאִישׁ מִשְׁעֲנָתוֹ בִּידוֹ מְרוֹב יָמִים, בְּדִכְתִּיב לְעִיל. בְּאוֹתוֹ זְמַן, יִשְׁיֶנּוּ הַצְּדִיקִים דַּעַת שְׁלָמָה, דְּאָמַר רַבִּי יוֹסִי, בְּיוֹמָא דִּיחֲדִי קִדְשָׁא בְּרִידָא הוּא בְּעוֹבְדוֹי, זְמִינִין אֵינוּן צְדִיקָא לְמַנְדַּע לִיהוֹ בְּלַבְהוֹן, וּכְדִין יִסְגִי סִכְלָתָנּוּ בְּלַבְהוֹן כְּאִילוֹ חֲזוּ לִיהוֹ בְּעֵינָא, הָדָא הוּא דְכְתִיב, (ישעיה כה) וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הִנֵּה אֱלֹהֵינוּ זֶה וְגו'.

וְשִׁמְחַת הַנְּשֻׁמָּה בַּגּוֹף יִתֵּר מִכּוֹלָם, עַל שִׁיחֵיו שְׁנֵיהֶם קִיָּיִמִים וַיִּדְעוּ וַיִּשְׁיֶנּוּ אֶת בּוֹרְאֵם וַיִּהְיֶנּוּ מִזִּיו הַשְּׂכִינָה, וְזֶהוּ הַטּוֹב הַגָּנוּז לְצְדִיקִים לְעֵתִיד לְבָא. הָדָא הוּא דְכְתִיב, (בראשית כה) וְאֱלֹהֵי תוֹלְדוֹת יִצְחָק בֶּן אֲבִרְהָם, אֵלּוֹ הֵם תוֹלְדוֹת הַשְּׂמֻחָה וְהַשְּׁחֹק שִׁיחָא בְּעוֹלָם בְּאוֹתוֹ זְמַן. בֶּן אֲבִרְהָם, הִיא הַנְּשֻׁמָּה הַזּוֹכָה לְכָד וְלַחֲיוֹת שְׁלִימָה

לשון הקודש

כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב לְמַעְלָה.

בְּאוֹתוֹ זְמַן יִשְׁיֶנּוּ הַצְּדִיקִים דַּעַת שְׁלָמָה. שְׁאָמַר רַבִּי יוֹסִי, בַּיּוֹם שִׁישְׁמַח הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשָׂיו, עֵתִידִים הַצְּדִיקִים לְהִכִּיר אוֹתוֹ בְּלִבָּם, וְאֵז תִּרְבֶּה הַהַשְׁכָּלָה בְּלִבָּם כְּאֵלּוֹ רָאוּ אוֹתוֹ בְּעֵינָן. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב (ישעיה כה) וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הִנֵּה אֱלֹהֵינוּ זֶה וְגו'.

וְשִׁמְחַת הַנְּשֻׁמָּה בַּגּוֹף יִתֵּר מִכּוֹלָם, עַל שִׁיחֵיו שְׁנֵיהֶם קִיָּיִמִים וַיִּדְעוּ וַיִּשְׁיֶנּוּ אֶת בּוֹרְאֵם וַיִּהְיֶנּוּ מִזִּיו הַשְּׂכִינָה, וְזֶהוּ הַטּוֹב הַגָּנוּז לְצְדִיקִים לְעֵתִיד לְבָא. זֶהוּ שֶׁכְּתוּב וְאֱלֹהֵי תוֹלְדוֹת יִצְחָק בֶּן אֲבִרְהָם. אֵלּוֹ הֵם

הַצְּדִיקִים לְהַשְׁרוֹת שְׂכִינָתוֹ עִמָּהֶם, וְהַכֵּל יִשְׁמַחוּ בְּאוֹתָהּ שְׂמֻחָה, זֶהוּ שֶׁכְּתוּב (שם קד) יִשְׂמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, עֵתִידִים הַצְּדִיקִים בְּאוֹתוֹ זְמַן לְבָרֵא עוֹלָמוֹת וְלַחֲחִיוֹת מֵתִים.

אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסִי, וְהִרִי שְׁיֶנּוּ (קהלת א) אֵין כָּל חֲדָשׁ תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ? אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה, בָּא שְׁמַע, בְּעוֹד שְׁהַרְשָׁעִים בְּעוֹלָם וַיִּרְבוּ, כָּל הָעוֹלָם אֵינוֹ בְּקִיּוּם, וּכְשֶׁהַצְּדִיקִים בְּעוֹלָם, אֵזִי הָעוֹלָם מִתְקַיֵּים. וְעֵתִידִים לְהַחֲיוֹת מֵתִים כְּמוֹ שְׁאֶמְרָנָא, (זכריה ח) עוֹד יֵשְׁבוּ זְקֵנִים וְזִקְנוֹת בְּרַחוּבוֹת יְרוּשָׁלַם וְאִישׁ מִשְׁעֲנָתוֹ בִּידוֹ מְרוֹב יָמִים,

במעלתה. (בראשית כה) אברהם הוליד את יצחק, הנשמה מולידה השמחה והשחוק הזה בעולם.

אמר רבי יהודה לרבי חי'א, הא דתנינן דעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות סעודה לצדיקים לעתיד לבא, מאי היא. אמר ליה, עד לא אזלית קמי אינון מלאכין קדישין מארי מתניתין הכי שמיע לי, פיון דשמעית הא דאמר רבי אלעזר, אתישבא בלבאי, דאמר רבי אלעזר, סעודת הצדיקים לעתיד לבא, פהאי דכתיב (שמות כד) ויחוו את האלהים ויאכלו וישתו, ודא הוא דתנן גיזונין.

ואמר רבי אלעזר באתר חד תנינן נהנין, ובאתר אחרא תנינן גיזונין, מאי בין האי להאי. אלא הכי אמר אבוי, הצדיקים שלא זכו כל כך נהנין מאותו זיו שלא ישיגו כל כך, אבל הצדיקים שזכו גיזונין עד שישגיגו השגה שלמה. ואין אכילה ושתיה אלא זו וזו היא הסעודה והאכילה. ומנא לן הא, ממשא, דכתיב, (שמות כד) ויהי שם עם יי ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה. מאי טעמא לחם לא אכל ומים לא שתה. מפני שהיה גזון

לשון הקודש

שכתוב (שמות כד) ויחוו את האלהים ויאכלו וישתו. וזה הוא ששגיגו גיזונין. **ואמר** רבי אלעזר, במקום אחר שגיגו גיזונין, ובמקום אחר שגיגו גיזונין. מה בין זה לזה? אלא כך אמר אבי, הצדיקים שלא זכו כל כך, נהנין מאותו זיו, שלא ישיגו כל כך. אבל הצדיקים שזכו, גיזונין עד שישגיגו השגה שלמה. ואין אכילה ושתיה אלא זו, וזו היא הסעודה והאכילה. ומנא לנו זה? ממשא, שכתוב (שמות לד) ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה. מה הטעם לחם לא אכל ומים

תולדות השמחה והשחוק שיהא בעולם באותו זמן. בן אברהם - היא הנשמה הזוכה לכך ולהיות שלמה במעלתה. אברהם הוליד את יצחק - הנשמה מולידה השמחה והשחוק הזה בעולם. **אמר** רבי יהודה לרבי חי'א, זה ששגיגו שעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות סעודה לצדיקים לעתיד לבא מה היא? אמר לו, טרם הלכתי לפני אותם המלאכים הקדושים, בעלי המשנה, כך נשמע לי. פיון ששמעתי את זה שאמר רבי אלעזר, התישב בלבאי. שאמר רבי אלעזר, סעודת הצדיקים לעתיד לבא כמו זה

מסעודה אחרת מאותו זיו של מעלה, וכחאי גוונא סעודתן של צדיקים לעתיד לבא.

אמר רבי יהודה סעודת הצדיקים לעתיד לבא לשמוח בשמחתו, הדין הוא דכתיב (תהלים לד) ישמעו ענוים וישמחו. רב הונא אמר מהכא, (תהלים ח) וישמחו כל חוסי בך לעולם ורגנו. אמר רבי יצחק, האי והאי איתא לעתיד לבא. ותאנא אמר רבי יוסי, זין המשומר בענביו מששת ימי בראשית, אלו דברים עתיקים שלא נגלו לאדם מיום שנברא העולם, ועתידים להתגלות לצדיקים לעתיד לבא, וזו היא השתיה ואכילה (ושתייה), ודין דא היא.

אמר רבי יהודה ברבי שלום, אם פן מהו לזיתן ומהו השור, דכתיב, פי בול הרים ישאו לו. אמר רבי יוסי, והא כתיב, (ישעיה כז) בעת ההיא יפקוד יי בחרבו הקשה והגדולה והחזקה על לזיתן נחש פריח ועל לזיתן נחש עקלתון והרג את התנין אשר בים, הא הכא תלתא. אלא רמז הוא דקא רמז על מלכוותא. אמר רבי תנחום לית למימר על מה דאמרו רבנן, ודין כך היא.

לשון הקודש

לא שתייה? מפני שהיה גזון מסעודה אחרת, מאותו זיו של מעלה. וכמו בן סעודתם של צדיקים לעתיד לבא.

אמר רבי יהודה, סעודת הצדיקים לעתיד לבא לשמח בשמחתו, והו שכתוב (תהלים לד) ישמעו ענוים וישמחו. רב הונא אמר, מכאן (שם ה) וישמחו כל חוסי בך לעולם ורגנו. אמר רבי יצחק, זה וזה ישנם לעתיד לבא. ולמדנו, אמר רבי יוסי, זין המשומר בענביו מששת ימי בראשית - אלו דברים עתיקים שלא נגלו לאדם מיום שנברא העולם,

אמר רבי יהודה ברבי שלום, אם פן מהו לזיתן ומהו השור, שכתוב (איוב מ) פי בול הרים ישאו לו? אמר רבי יוסי, והנה כתוב (ישעיה כז) בעת ההיא יפקוד ה' בחרבו הקשה והגדולה והחזקה על לזיתן נחש פריח ועל לזיתן נחש עקלתון והרג את התנין אשר בים. הנה פאן שלשה. אלא רמז הוא שרמז על המלכות. אמר רבי תנחום, אין לומר על מה שאמרו

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֲנִי הוֹיָא קַמִּיה דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וְשִׂאִלְנָא הָאִי מַלְּה, אֲמַרְנָא, הָאִי סְעוּדָתָא דְּעַדִּיקָא לְעֵתִיד לְבָא אִי כֻּדְּ הוּא, לָא אֲתִיִּישְׁבָא בְּלַבָּאִי, דְּהָא אָמַר רַבִּי אֲלַעְזָר, סְעוּדַת הַעַדִּיקִים לְעֵתִיד לְבָא כְּהָא גּוּוֹנָא דְּכַתִּיב, (שמות כד) וַיַּחֲזוּ אֶת הָאֱלֹהִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שְׁפִיר קָאָמַר רַבִּי אֲלַעְזָר, וְכֻדְּ הוּא.

עוֹד אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, הָאִי מְהִימְנוּתָא דְּאָמְרוּ רַבָּנֵן לְרוּפָא דְּעֵלְמָא, דְּזַמְיָנִין אֵינּוּן בְּהָאִי סְעוּדָתָא דְּלוּיָתָן וְהָהוּא תוֹרָא וְלִמְשִׁתֵּי חֲמָרָא טַב דְּאֲתַנְטֵר מִכַּד אֲתַבְרִי עֵלְמָא, קָרָא אֲשַׁכְּחוּ וְדַרְשׁוּ, דְּכַתִּיב, (ויקרא כו) וַאֲכַלְתֶּם לַחֲמֻכֶּם לָשׁוּבַע.

דְּאָמַר רַבִּי זִירָא, כָּל מִינֵי פִיתוּי פִּתְהַּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל לְהַחְזִירָם לְמוּטָב, וְדָא הוּא יִתִּיר מִכְּלָחוּן, דְּאָמַר לְהוּ וַאֲכַלְתֶּם לַחֲמֻכֶּם לָשׁוּבַע. וּבְקַלְלוֹת, (ויקרא כו) וַאֲכַלְתֶּם וְלֹא תִשְׁבְּעוּ, וְדָא קִשְׂיָא לְהוּ מִכְּלָחוּ. מָאִי טַעְמָא, דְּכַתִּיב, (שמות טז) מִי יִתֵּן מוֹתָנוּ בְּיַד יְיָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְגו'.

אָמַר רַבִּי זִירָא, מְלַמֵּד דְּמִשּׁוּם הָאֲכִילָה מְסָרוּ נַפְשָׁם לְמוֹת בְּיָדָם.

לשון הקודש

הם לפעודה הוּו של לוּיָתָן וְהַשׁוּר הוּוּא, וְלִשְׁתוֹת זִין טוֹב שְׁמִשְׁמָר מִכְּשִׁנְבְּרָא הָעוֹלָם, פְּסוּק מִצְאוּ וְדַרְשׁוּ, שְׁכַתוֹב (ויקרא כו) וַאֲכַלְתֶּם לַחֲמֻכֶּם לָשׁוּבַע.

שְׁאָמַר רַבִּי זִירָא, כָּל מִינֵי פִתוּי פִּתְהַּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל לְהַחְזִירָם לְמוּטָב, וְזֶה הוּא יוֹתֵר מִכְּלָם, שְׁאָמַר לְהֵם וַאֲכַלְתֶּם לַחֲמֻכֶּם לָשׁוּבַע, וּבְקַלְלוֹת – וַאֲכַלְתֶּם וְלֹא תִשְׁבְּעוּ, וְזֶה קִשְׂיָא לְהֵם מִן הַכֹּל. מַה הַטַּעַם? שְׁכַתוֹב (שמות טז) מִי יִתֵּן מוֹתָנוּ בְּיַד יְיָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְגו'.

אָמַר רַבִּי זִירָא, מְלַמֵּד שְׁמִשּׁוּם הָאֲכִילָה

רְבוּתֵינוּ, וְדָאִי כֻּדְּ זֶה. **אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אֲנִי הוֹיָתִי לְפָנֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְשִׂאִלְתִּי עַל הַדְּבָר הַזֶּה. אֲמַרְתִּי, הַסְעוּדָה הַזֹּאת שֶׁל הַעַדִּיקִים לְעֵתִיד לְבָא הֲאֵם כֻּדְּ הוּא? לֹא הִתִּישְׁבָה בְּלַבִּי, שְׁהִנֵּה אָמַר רַבִּי אֲלַעְזָר, סְעוּדַת הַעַדִּיקִים לְעֵתִיד לְבָא כְּמוֹ זֶה שְׁכַתוֹב (שמות כד) וַיַּחֲזוּ אֶת הָאֱלֹהִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, יָפָה אָמַר רַבִּי אֲלַעְזָר, וְכֻדְּ הוּא.**

עוֹד אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, הָאֲמוּנָה הוּוּ שְׁאָמְרוּ רְבוּתֵינוּ לְרַב הָעוֹלָם שְׁמִזְמָנִים

בין שראה הקדוש ברוך הוא תאוותם, אמר להם, (ויקרא כו) אם תשמעו לקול המצות, ואכלתם לשובע כדי להניח דעתם. פהאי גוונא חמו רבנן דגלותא אתמשך, אסתכמו על קראי דאורייתא ואמרו דזמינין למיכל ולמחדי בסעודתא רבה דזמין קדשא בריך הוא למעבד להו, ועל דא רופא דעלמא סבלו גלותא בגין ההיא סעודתא.

אמר רבי יוחנן, לית לן לסתור מהימנותא דכלא אלא לקיימא ליה, דהא אורייתא אסחידת עלוי, דהא אנן ידעין מהימנותא דצדיקיא וכסופא דלהון מאי היא, דכתיב, (שיר השירים א) נגילה ונשמחה בך, ולא באכילה. (שיר השירים א) נזפירה דרדיך מיין. והיא סעודתא דזמינין בה, היא לן חולק למחני מנה וזו היא השמחה והשחוק. ואלה תולדות יצחק, שיצחקו הצדיקים לעתיד לבוא. אברהם הוליד את יצחק, וכות הנשמה מוליד השחוק הזה והשמחה בעולם.

ויהי יצחק בן ארבעים שנה. רבי בו בשם רבי יוסי פתח ואמר, (שיר השירים א) ישקני מנשיקות פיהו וגו', בכמה מעלות נברא

לשון הקודש

התורה מעידה על זה שהרי אנו יודעים את אמונת הצדיקים, והכסוף שלהם מה הוא? שכתוב (שיר א) נגילה ונשמחה בך, ולא באכילה. נזפירה דרדיך מיין. ואותה סעודה שמזמנים אליה, יהיה לנו חלק להנות ממנה, וזו היא השמחה והשחוק. ואלה תולדות יצחק – שיצחקו הצדיקים לעתיד לבוא. אברהם הוליד את יצחק – וכות הנשמה מוליד השחוק הזה והשמחה בעולם.

ויהי יצחק בן ארבעים שנה. רבי בו בשם רבי יוסי פתח ואמר, (שיר א) ישקני

מסרו נפשם למות בידם. בין שראה הקדוש ברוך הוא תאוותם, אמר להם: אם תשמעו לקול המצות – ואכלתם לשבע, כדי להניח דעתם. כמו בן ראו רבותינו שהגלות נמשכת, הסתכמו על פסוקי התורה, ואמרו שעתידים לאכל ולשמח בסעודה גדולה שעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות להם, ועל בן רב העולם סבלו את הגלות משום אותה הסעודה.

אמר רבי יוחנן, אין לנו לסתור את אמונת הכל, אלא לקיים אותה. שהרי